

یک مدل همکارانه جدید برای خوشه‌بندی داده‌ها

دانیال یزدانی^۱، فرهاد محمد کاظمی^۲، محمدرضا میبیدی^۳

^۱ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیروان، ایران
d.yazdani@IEEE.org

^۲ دانشگاه پیام نور، مشهد، ایران
fmkazemi@pnu.ac.ir

^۳ دانشکده مهندسی کامپیوتر، فناوری اطلاعات، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران، ایران
mmeybodi@aut.ac.ir

چکیده

الگوریتم دسته‌بندی ماهی‌های مصنوعی (AFSA) یکی از الگوریتم‌های هوش جمعی است که بر اساس جمعیت و جستجوی تصادفی کار می‌کند و کاربرد اصلی آن در حل مسائل بهینه‌سازی است. این الگوریتم در کاربردهای مختلفی از جمله خوشه‌بندی داده‌ها، آموزش شبکه‌های عصبی، بهینه‌سازی توابع غیرخطی و غیره به کار رفته است. خوشه‌بندی داده‌ها در زمینه‌های زیادی از جمله یادگیری ماشین، داده‌کاوی، شبکه‌های حسگر بیسیم و تشخیص الگو، بکار رفته است. یکی از معروف‌ترین روش‌های خوشه‌بندی، روش K-means می‌باشد که به طور مؤثری در بسیاری از مسائل خوشه‌بندی به کار رفته است ولی این الگوریتم دارای مشکلاتی از جمله همگرایی به مینیموم محلی و حساسیت به نقاط ابتدایی می‌باشد. در این مقاله یک روش خوشه‌بندی همکارانه براساس AFSA و K-means پیشنهاد می‌گردد. در الگوریتم پیشنهادی از توانایی بالای AFSA در جستجوی سراسری در کنار توانایی بالای K-means در جستجوی محلی به صورت همکارانه استفاده شده است. الگوریتم پیشنهادی بر روی پنج مجموعه داده استاندارد تست شده است و کارایی آن با الگوریتم‌های PSO، K-means، KPSO و AFSA استاندارد مقایسه شده است. نتایج آزمایشات نشان می‌دهند روش پیشنهادی دارای کارایی مناسب و قابل قبولی در خوشه‌بندی داده است.

کلمات کلیدی

الگوریتم دسته‌بندی ماهی‌های مصنوعی، خوشه‌بندی داده‌ها، K-means، روش‌های همکارانه، بهینه‌سازی دسته ذرات.

۱- مقدمه

یکی از خوشه‌ها تخصیص خواهد داد، بر این اساس که داده‌های تخصیص داده شده به یک خوشه، نسبت به داده‌هایی که در خوشه‌های دیگر هستند، به هم شبیه‌تر باشند. الگوریتم K-means یکی از معروف‌ترین روش‌های خوشه‌بندی است که در بسیاری از مسائل به کار رفته است [۶][۷][۸]. الگوریتم K-means با k مرکز خوشه تصادفی شروع می‌شود و مجموعه‌ای از اشیاء را به k زیر مجموعه تقسیم می‌کند. این روش یکی از محبوب‌ترین و پر استفاده‌ترین تکنیک‌های خوشه‌بندی است زیرا به سادگی قابل درک و اجرا است و همچنین دارای پیچیدگی زمانی خطی است. اما الگوریتم K-means دارای چندین مشکل اساسی است. از جمله این مشکلات می‌توان به گیر افتادن در بهینه‌های محلی و حساس بودن به مقادیر اولیه مراکز خوشه‌ها اشاره کرد [۶].

خوشه‌بندی داده‌ها جز مسائل NP می‌باشد. یافتن راه‌حل برای مسائلی که از نوع NP می‌باشند بسیار مشکل است. الگوریتم‌هایی از جمله

خوشه‌بندی داده‌ها، دارای کاربردهای فراوانی در داده‌کاوی [۱]، شبکه‌های حسگر بیسیم [۲][۳]، تشخیص الگو [۴] و یادگیری ماشین [۵] می‌باشد. اهمیت خوشه‌بندی در علوم مختلف و همچنین نوع داده‌های مورد استفاده، سرعت خوشه‌بندی، دقت و بسیاری پارامترهای دیگر باعث معرفی روش‌ها و الگوریتم‌های متنوعی از خوشه‌بندی داده‌ها شده است. خوشه‌بندی یک تکنیک دسته‌بندی بدون نظارت است که در آن مجموعه داده‌ها که معمولاً بردارهایی در فضای چندبعدی می‌باشند، بر اساس یک معیار شباهت یا عدم شباهت، به تعداد مشخصی خوشه تقسیم می‌شوند. وقتی که تعداد خوشه‌ها برابر K باشد و n داده m بعدی داشته باشیم، الگوریتم خوشه‌بندی، هر یک از این داده‌ها را به

بنابراین هر ماهی مصنوعی دارای $K \times D$ بُعد خواهد بود. شکل ۱، بردار یک ماهی مصنوعی را نشان می‌دهد که شامل K مرکز خوشه D بُعدی می‌باشد.

$$[Z_{1,1}, Z_{1,2}, \dots, Z_{1,D}, Z_{2,1}, Z_{2,2}, \dots, Z_{2,D}, \dots, Z_{K,1}, Z_{K,2}, \dots, Z_{K,D}]$$

شکل (۱): ساختار موقعیت یک ماهی مصنوعی در فضای مسئله خوشه‌بندی.

در الگوریتم پیشنهادی ابتدا ماهی‌های مصنوعی دسته را به صورت تصادفی مقداردهی اولیه می‌کنیم، بدین ترتیب هر یک از ماهی‌های مصنوعی شامل K مرکز خوشه اولیه تصادفی می‌باشند. سپس با توجه به اختصاص بردارهای داده به هر یک از خوشه‌ها در ماهی‌های مصنوعی بر اساس فاصله اقلیدوسی و تابع شایستگی رابطه ۱، رفتارهای الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی را برای ماهی‌های مصنوعی اجرا می‌کنیم.

برای مسئله خوشه‌بندی، AFSA دارای یک ضعف عمده است. در AFSA، پارامترهای میدان دید و طول گام، دو پارامتر عددی هستند و یک مقدار دارند. خوشه‌بندی داده‌ها از جمله مسائلی است که AFSA برای حل آن نیاز به ماهی‌های مصنوعی با ابعاد بالا دارد. در صورتی که بازه فضای مسئله برای تمام این متغیرها برابر باشد، می‌توان مقدار مناسبی را برای پارامترهای میدان دید و طول گام تعیین کرد. اما در برخی مسائل خوشه‌بندی، ابعاد مختلف بردارهای داده بازه‌های متفاوتی دارند. برای مثال فرض کنید بُعد i ام تمام بردارهای داده در بازه $[1, 2]$ قرار دارد و بردار j ام این بردارهای داده در بازه $[40, 100]$ قرار دارد. در این حالت اگر مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام را کوچک در نظر بگیریم تا مناسب بُعد i ام باشد، جستجو در بُعد j ام دچار مشکل می‌شود به این دلیل که مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام کوچک است سرعت همگرایی بسیار پایین می‌آید و احتمال افتادن در بهینه‌های محلی در این بُعد بسیار بالا می‌رود. اگر مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام را بزرگ در نظر بگیریم تا مناسب بُعد j ام باشد، جستجو در بُعد i ام دچار مشکل می‌شود زیرا در این حالت مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام برای جستجوی بُعد i ام بسیار زیاد است و این امر باعث جستجو در فضایی خارج از بازه مقادیر مربوط به این بُعد می‌شود و احتمال یافتن مقادیر با شایستگی بهتر در این بُعد بسیار پایین می‌آید. بدین ترتیب نمی‌توان مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام را طوری تعیین کرد که جستجو در همه ابعاد با بازه‌های متفاوت به خوبی انجام شود.

برای رفع این مشکل پارامترهای میدان دید و طول گام را به صورت برداری در نظر می‌گیریم. تعداد ابعاد پارامترهای میدان دید و طول گام برابر ابعاد ماهی‌های مصنوعی است. بدین ترتیب مقدار پارامترهای میدان دید و طول گام در بُعد i ام بر اساس بازه تغییرات این بُعد در فضای مسئله تعیین می‌شود.

الگوریتم‌های هوش جمعی تا حدی این مشکل را حل نموده‌اند. توسط این نوع الگوریتم‌ها راه‌حلی پیدا می‌شوند که تقریباً به جواب نزدیکند. الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی ($AFSA^1$) یکی از الگوریتم‌های برگرفته شده از طبیعت و هوش جمعی می‌باشد که توسط دکتر Li Xiao Lei در سال ۲۰۰۲ ارائه شده است [۹]. این الگوریتم تکنیکی مبتنی بر رفتارهای جمعی است که از رفتارهای اجتماعی دسته ماهی‌ها در طبیعت الهام گرفته شده است. این الگوریتم دارای ویژگی‌های سرعت همگرایی بالا، غیرحساس بودن به مقادیر اولیه، انعطاف‌پذیری و تحمل‌پذیری خطای بالایی است. از این الگوریتم در کاربردهای بهینه‌سازی از جمله یادگیری شبکه‌های عصبی پیشرو [۱۰]، خوشه‌بندی داده‌ها [۱۱]، داده‌کاوی [۱۲]، بهینه‌سازی توابع غیرخطی [۱۳][۱۴]، بهینه‌سازی ترکیبی [۱۵][۱۶] و ... استفاده شده است.

در این مقاله یک الگوریتم همکارانه جدید بر پایه AFSA و K-means ارائه می‌شود. AFSA وظیفه جستجوی سراسری و یافتن بهینه‌ها را بر عهده دارد و K-means وظیفه جستجوی محلی و افزایش دقت جواب‌ها را انجام می‌دهد. الگوریتم پیشنهادی به همراه الگوریتم‌های بهینه‌سازی دسته ذرات (PSO) [۱۷]، K-means، KPSO [۱۸] و AFSA استاندارد بر روی پنج مجموعه داده استاندارد Sonar، Wine، Glass، Iris و WDBC [۱۹] آزمایش شده‌اند. نتایج آزمایشات نشان می‌دهند الگوریتم پیشنهادی از کارایی قابل قبولی برخوردار است.

ادامه این مقاله بدین ترتیب سازماندهی شده است. بخش دوم الگوریتم پیشنهادی را تشریح می‌کند. در بخش سوم نتایج آزمایشات مورد بررسی قرار می‌گیرند و بخش نهایی به بیان نتیجه‌گیری می‌پردازد.

۲- الگوریتم پیشنهادی

در الگوریتم پیشنهادی، برای یافتن مقادیر بهینه مراکز خوشه (که تعداد آنها از پیش تعیین شده است)، از رابطه ۱ استفاده می‌شود. در واقع رابطه ۱، تابع شایستگی مورد نظر می‌باشد که قرار است بهینه‌سازی (کمینه‌سازی) شود و فاصله‌های درون خوشه‌ای (Intra cluster distances) را محاسبه می‌کند [۲۰].

$$J(C_1, C_2, \dots, C_K) = \sum_{i=1}^K \left(\sum_{X_j \in C_i} \|Z_i - X_j\| \right) \quad (1)$$

در رابطه ۱، مجموع فاصله اقلیدوسی تمام بردارهای داده از مرکز خوشه‌ای که عضو آن هستند محاسبه و جمع می‌شود. در این رابطه K خوشه (C) داریم که هر یک از N بردار داده (X) بر اساس فاصله‌ای که از هر یک از این مراکز خوشه (Z) دارند، دسته‌بندی می‌شوند و در یکی از خوشه‌ها قرار می‌گیرند. بنابراین هدف، تعیین مراکز خوشه‌ای است که رابطه ۱ را کمینه کنند، بدین ترتیب مراکز خوشه بهینه تعیین می‌شوند. از آنجایی که داده‌ها D بُعدی بوده و تعداد K خوشه وجود دارد،

```

for each Artificial Fish  $i \in [1 \dots N]$ 
    initialize  $x_i$ 
endfor
Blackboard =  $\arg \min_{x_i} f(x_i)$ 
repeat:
    for each Artificial Fish  $i \in [1 \dots N]$ 
        Perform Swarm Behavior on  $X_i(t)$  and Compute  $X_{i,swarm}$ 
        Perform Follow Behavior on  $X_i(i)$  and Compute  $X_{i, follow}$ 
        if  $f(X_{i,swarm}) \geq f(X_{i, follow})$ 
            then  $X_i(t+1) = X_{i, follow}$ 
        else
             $X_i(t+1) = X_{i,swarm}$ 
        endif
        if  $f(X_{Best-AF}) \leq f(Blackboard)$ 
            then  $Blackboard = X_{Best-AF}$ 
        if swarm is converged then
            Execute k-means on  $X_{Best-AF}$  Until stopping criterion is met
            if  $f(X_{k-means}) \leq f(Blackboard)$  then
                 $Blackboard = X_{k-means}$ 
            Reinitialize swarm //end of IF body
        until stopping criterion is met

```

شکل (۲) : شبه‌کد الگوریتم پیشنهادی.

آزمایشات در بخش بعد ارائه شده است.

۳- نتایج آزمایشات

برای ارزیابی صحت و کارایی الگوریتم پیشنهادی، آزمایشات بر روی پنج مجموعه‌داده استاندارد انجام شده است که از آنها برای تعیین صحت و درستی الگوریتم‌های خوشه‌بندی استفاده می‌شود. این مجموعه‌داده‌ها شامل Iris ، Glass ، WDBC ، Sonar و Wine هستند که از مجموعه‌داده‌های استاندارد UCI انتخاب شده‌اند که در ادامه خصوصیات هر یک از آنها شرح داده شده است [۱۹]:

۱- Iris: این مجموعه‌داده مربوط به شناخت گل‌های زنبق می‌باشد که در آن سه کلاس مختلف وجود دارد و هر کلاس شامل ۵۰ نمونه می‌باشد. هر نمونه دارای چهار ویژگی است.

۲- Wine: این مجموعه‌داده مربوط به شناخت نوشیدنی‌ها می‌باشد که در مجموع دارای ۱۷۸ نمونه است که به ترتیب در سه کلاس مختلف شامل ۵۹، ۷۱ و ۴۸ نمونه دسته‌بندی شده‌اند. در این مجموعه‌داده هر نمونه دارای ۱۳ ویژگی می‌باشد.

۳- Glass Identification Database: این مجموعه داده مربوط به اطلاعات چندین نوع شیشه است که در مجموع ۲۱۴ نمونه دارد که در ۶ کلاس مختلف کلاس‌بندی شده‌اند. تعداد نمونه کلاس‌های ۱ تا ۶ به ترتیب ۷۰، ۱۷، ۷۶، ۱۳، ۹ و ۲۹ است که هر یک از آنها دارای ۹ ویژگی با مقادیر پیوسته می‌باشد.

۴- Wisconsin Diagnostic Breast Cancer (WDBC): این مجموعه‌داده مربوط به اطلاعات غده سرطانی بیماران مبتلا به

در AFSA موقعیت بهترین نقطه‌ای که تاکنون توسط اعضای دسته یافت شده در تخته‌سیاه [۹] ذخیره می‌شود و ماهی مصنوعی که آنرا یافته است ممکن است با اجرای یک حرکت آزادانه حتی به موقعیت‌های بدتر حرکت کند. بنابراین ماهی‌های مصنوعی نمی‌توانند از بهترین تجربه گروهی خود در راستای افزایش سرعت همگرایی استفاده کنند زیرا تنها آنرا در تخته‌سیاه ذخیره می‌کنند. از طرفی انجام حرکت آزادانه در دسته یک امر حیاتی برای حفظ تنوع در دسته است. در این مقاله برای رفع این مشکل، حرکت آزادانه را تنها برای بهترین ماهی مصنوعی دسته انجام نمی‌دهیم. بدین ترتیب بهترین ماهی مصنوعی دسته تنها در صورتی حرکت می‌کند که به سمت موقعیت‌های بهتر باشد. در نتیجه اعضای دیگر دسته می‌توانند با اجرایی رفتارهای دنباله‌روی و حرکت جمعی به سمت بهترین موقعیت یافت شده حرکت کنند.

در الگوریتم پیشنهادی AFSA اجرا می‌شود و پس از اینکه دسته ماهی‌های مصنوعی همگرا شد، موقعیت بهترین ماهی مصنوعی دسته که شامل K مرکز خوشه است به الگوریتم K-means داده می‌شود تا این الگوریتم بتواند با توانایی بالایی که در جستجوی محلی دارد، موقعی مراکز خوشه بدست آمده از AFSA را بهبود بخشد. پس از اینکه موقعیت بهترین ماهی مصنوعی دسته به الگوریتم k-means داده شد، ماهی‌های مصنوعی در فضای مسئله مقداردهی اولیه می‌شوند و یک جستجوی جدید را در فضای مسئله آغاز می‌کنند. هنگامی دسته همگرا شده که مقدار اختلاف تابع شایستگی بهترین ماهی مصنوعی آن پس از چند تکرار معین، از یک حد‌آستانه‌ای کوچکتر باشد.

پس از هر بار همگرایی دسته، موقعیت بهترین ماهی مصنوعی دسته به الگوریتم k-means سپرده می‌شود و دسته در فضای مسئله مقداردهی اولیه می‌شود. الگوریتم k-means تا زمانی که موقعیت مراکز خوشه بدست آمده در دو تکرار متوالی یکسان نباشد اجرا می‌شود. پس از پایان اجرای k-means، فاصله‌درون‌خوشه‌ای بدست آمده با فاصله‌درون‌خوشه‌ای ثبت شده در تخته‌سیاه مقایسه می‌شود. در صورتی که مقدار فاصله‌درون‌خوشه‌ای بدست آمده بهتر از موقعیت ثبت شده در تخته‌سیاه باشد، مراکز خوشه بدست آمده به همراه مقدار فاصله‌درون‌خوشه‌ای مربوط به آن در تخته‌سیاه به جای مقادیر قبلی ذخیره می‌شوند. برای پایان الگوریتم می‌توان تعداد تکرار معینی را از اجرای AFSA تعیین کرد. پس از پایان اجرا، نتیجه نهایی در تخته‌سیاه ذخیره شده است.

در الگوریتم پیشنهادی AFSA وظیفه انجام جستجوی سراسری و k-means وظیفه انجام جستجوی محلی را دارد. در طول اجرا ممکن است AFSA قله‌های متفاوتی را در فضای مسئله بیابد و جستجوی محلی آنرا به k-means بسپارد. بدین ترتیب دو الگوریتم با هم برای رسیدن به مقادیر بهتر فاصله‌درون‌خوشه‌ای همکاری می‌کنند. شبه‌کد الگوریتم پیشنهادی در شکل ۲ نشان داده شده است.

سرطان سینه است که در دانشگاه Wisconsin گردآوری شده است. در این مجموعه داده ۵۶۹ نمونه در دو کلاس خوش‌خیم (۳۵۷ نمونه) و بدخیم (۲۱۲ نمونه) کلاس‌بندی شده است. هر یک از نمونه‌های این مجموعه داده دارای ۳۱ ویژگی می‌باشند که یکی از ویژگی‌ها شماره ID بیمار است و ۳۰ ویژگی دیگر مربوط به مشخصات غده سرطانی مانند بافت، فشردگی، مساحت و غیره می‌باشند که همگی عدد حقیقی می‌باشند و دسته‌بندی بر اساس همین ۳۰ ویژگی انجام می‌شود.

۵- Sonar, Mines vs. Rocks: این مجموعه داده برای کلاس‌بندی سیگنال‌های Sonar در زیردریایی‌ها می‌باشد. سیگنال‌های Sonar در دو کلاس تشخیص مین‌های دریایی و صخره‌ها طبقه‌بندی شده‌اند. در این مجموعه داده ۲۰۸ نمونه وجود دارد که کلاس مین‌های دریایی شامل ۱۱۱ نمونه و کلاس صخره‌ها شامل ۹۷ نمونه می‌باشد. هر یک از این نمونه‌ها دارای ۶۰ ویژگی پیوسته هستند.

در آزمایشات انجام‌شده، جمعیت در AFSA استاندارد، PSO و KPSO، مساوی ۵ برابر تعداد ابعاد فضای مسئله است. در الگوریتم پیشنهادی جمعیت برابر با دو برابر تعداد ابعاد فضای مسئله خواهد بود. ابعاد فضای مسئله برای هر یک از مجموعه داده‌ها برابر حاصلضرب تعداد کلاس‌های آن مجموعه داده در تعداد ویژگی‌های نمونه‌های آن مجموعه داده است. حداکثر تکرار برای خوشه‌بندی هر یک از مجموعه داده‌ها مساوی ۱۰ برابر تعداد ابعاد فضای مسئله در نظر گرفته شده [۲۰]. در AFSA استاندارد و الگوریتم پیشنهادی، مقدار فاکتور شلوغی برابر ۰/۵ و حداکثر تعداد تلاش‌ها برابر ۱۰ می‌باشد. در AFSA استاندارد مقدار پارامتر میدان دید برابر ۲۰٪ از محدوده تغییر مقادیر ابعاد نمونه‌ها و مقدار پارامتر طول گام برابر نصف مقدار میدان دید در نظر گرفته شده است. در الگوریتم پیشنهادی، مقدار

پارامترهای برداری میدان دید، در هر یک از ابعاد برابر ۲۰٪ از محدوده تغییر مقادیر بردار نمونه‌ها در همان بُعد و مقدار پارامتر برداری طول-گام در هر بُعد برابر نصف مقدار میدان دید در همان بُعد در نظر گرفته شده است. در PSO مقدار c_1 و c_2 برابر ۲ در نظر گرفته شده است و وزن اینرسی در هر تکرار از رابطه $W = rand/2 + 0.5$ بدست می‌آید [۱۷]. مقادیر پارامترها بر اساس آزمایشات بسیار زیاد و مراجع مربوطه تنظیم شده‌اند. تابع شایستگی برابر فاصله درون خوشه‌ای است و با رابطه ۱ محاسبه می‌شود. آزمایش‌ها ۳۰ بار تکرار شده‌اند و بهترین، متوسط و انحراف معیار نتایج بهینه‌سازی فاصله درون خوشه‌ای با الگوریتم‌های AFSA استاندارد، PSO، Kmeans، KPSO و الگوریتم پیشنهادی در جدول ۱ بر روی مجموعه داده‌های نامبرده نشان داده شده است و بهترین نتیجه پررنگ شده است. جدول ۲ متوسط و انحراف معیار خطای خوشه‌بندی پنج الگوریتم را بر روی مجموعه داده‌های نامبرده نشان می‌دهد.

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، الگوریتم پیشنهادی به نتایج بهتری نسبت به دیگر الگوریتم‌ها دست یافته است و مطابق با جدول ۲، خوشه‌بندی را با خطای کمتری نسبت به دیگر الگوریتم‌ها انجام داده است. مطابق با مقادیر نشان داده شده در جدول ۱، متوسط نتیجه بدست آمده از الگوریتم پیشنهادی بسیار نزدیک به بهترین نتیجه است که مقدار کم انحراف معیار الگوریتم پیشنهادی نیز این امر را تأیید می‌کند. دلیل پایداری نتایج الگوریتم پیشنهادی در اجراهای مختلف این است که AFSA در یک بار اجرا بارها بهینه‌هایی را پیدا می‌کند و پس از سپردن نتایج به k-means در فضای مسئله پراکنده می‌شود و از اول جستجو را آغاز می‌کند. این امر باعث شده تا الگوریتم در یک بار اجرا با احتمال خیلی بالا بتواند قله بهینه را بیابد و در بهینه‌های محلی گیر نکند. الگوریتم‌های دیگر به دلیل افتادن در بهینه‌های محلی به نتایج قابل قبولی در مقایسه با الگوریتم پیشنهادی دست نیافته‌اند.

جدول (۱): مقایسه فاصله درون خوشه‌ای ۵ الگوریتم بر روی ۵ مجموعه داده استفاده شده در این مقاله.

مجموعه داده	معیارها	الگوریتم پیشنهادی	KPSO	PSO	Std-AFSA	K-means
Irish	بهترین	۹۶۶۵	۹۶۷۸	۹۷۱۰	۹۶۹۱	۹۷۳۲
	متوسط	۹۶۶۵	۹۹۶۱	۱۰۲۲۶	۱۱۲۳۲	۱۰۲۵۷
	انحراف معیار	۰۰۰	۷۲۱	۵۸۱	۵۴۶	۱۱۳۴
Wine	بهترین	۱۶۲۹۳۰۴	۱۶۲۹۸۰۹۲	۱۶۳۰۷۱۶	۱۶۶۹۵۴۷	۱۶۵۵۵۶۸
	متوسط	۱۶۲۹۳۴۸	۱۶۳۰۷۵۸	۱۶۳۲۰۶۷	۱۶۸۴۴۱۰	۱۷۶۶۲۷۳
	انحراف معیار	۰۰۶	۷۲۳	۹۵۳	۵۷۱۹	۱۸۷۸۰۷
Glass	بهترین	۲۱۰۰۸	۲۱۲۰۳	۲۳۰۶۴	۳۴۸۰۹۳	۲۱۳۴۲
	متوسط	۲۱۳۰۹۵	۲۳۳۰۲۸	۲۵۸۰۰۲	۳۶۷۰۵۲	۲۴۱۰۰۳
	انحراف معیار	۱۴۶	۱۴۰۵	۱۲۰۲۴	۸۰۷۲	۲۵۰۲۲
WDBC	بهترین	۱۴۹۴۷۴۳۵	۱۴۹۴۸۰۹۳	۱۴۹۵۳۷۳	۱۵۲۹۴۶۱۶	۱۵۲۶۴۷۲۵
	متوسط	۱۴۹۴۸۰۴۰	۱۴۹۵۹۴۰۵	۱۴۹۸۳۰۸۷	۱۵۳۳۸۸۰۹۸	۱۷۹۷۴۲۵
	انحراف معیار	۲۰۲۶	۱۹۸۰۳۱	۳۶۴۰۷۳	۲۱۱۰۵۹	۵۵۲۲۲۰۱۷
Sonar	بهترین	۲۳۳۰۷۵	۲۳۴۰۶۵	۲۷۱۰۸۳	۳۹۹۰۶۶	۲۳۴۰۷۷
	متوسط	۲۳۳۰۷۵	۲۳۴۰۹۲	۲۷۶۰۶۸	۴۳۲۰۸۹	۲۳۵۰۰۶
	انحراف معیار	۰۰۰	۰۰۲	۳۰۷۹	۱۵۰۴۷	۰۰۱۵

جدول (۲): مقایسه متوسط و انحراف معیار نرخ خطای خوشه‌بندی ۵ الگوریتم بر روی ۵ مجموعه داده استفاده شده در این مقاله.

K-means	Std-AFSA	PSO	KPSO	الگوریتم پیشنهادی	مجموعه داده
16.05 ± 10.10	27.89 ± 9.01	10.64 ± 4.50	12.58 ± 7.67	10.00 ± 0.00	Irish
34.38 ± 6.08	29.11 ± 0.43	28.74 ± 0.39	28.59 ± 0.47	28.05 ± 0.00	Wine
48.30 ± 3.14	54.07 ± 3.24	48.72 ± 1.34	47.80 ± 1.98	47.75 ± 2.94	Glass
19.12 ± 9.22	13.28 ± 0.28	13.18 ± 0.00	13.18 ± 0.00	13.18 ± 0.00	WDBC
44.95 ± 0.97	46.63 ± 0.00	46.60 ± 0.42	44.89 ± 0.84	44.85 ± 0.09	Sonar

۴- نتیجه‌گیری

در این مقاله یک الگوریتم همکارانه بر پایه الگوریتم دسته ماهی‌های مصنوعی و k-means ارائه گردید. در الگوریتم پیشنهادی ماهی‌های مصنوعی وظیفه انجام جستجوی سراسری را بر عهده دارند و پس از همگرایی، وظیفه جستجوی محلی بر عهده الگوریتم k-means خواهد بود. پس از آن دسته برای یافتن موقعیت‌های بهتر در فضای مسئله مقاداردهی اولیه می‌شود و مجدداً جستجو را در فضای مسئله آغاز می‌کند. بدین ترتیب الگوریتم پیشنهادی از توانایی‌های هر دو الگوریتم استفاده می‌کند و ضعف‌های آنها را برطرف می‌کند. نتایج آزمایشات نشان داد الگوریتم پیشنهادی از نتایج قابل قبولی برخوردار است.

مراجع

- [9] L. X. Li, Z. J. Shao and J. X. Qian, "An Optimizing Method based on Autonomous Animals: Fish Swarm Algorithm", In Proc. of Systems Engineering Theory & Practice, 2002.
- [10] C. R. Wang, C. L. Zhou and J. W. Ma, "An Improved Artificial Fish Swarm Algorithm and Its Application in Feed-Forward Neural Networks", In Proc. of 4th International Conference on Machine Learning and Cybernetics, Guangzhou, 2005.
- [11] S. Hi, N. Belacel, H. Hamam and Y. Bouslimani, "Fuzzy Clustering with Improved Artificial Fish Swarm Algorithm", In International Joint Conference on Computational Sciences and Optimization 09, Vol. 2, pp. 317-321, Hainan, China, 2009.
- [12] M. Zhang, C. Shao, M. Li and J. Sun, "Mining Classification Rule with Artificial Fish Swarm", in 6th World Congress on Intelligent Control and Automation, Vol. 2, pp. 5877-5881, Dalian, 2006.
- [13] D. Yazdani and A. T. Haghighat, "A Modified Artificial Fish Swarm Algorithm with New Behavior for Avoiding Trap in Local Optima", in 17th Iranian Conference on Electrical Engineering (ICEE2009), Tehran, Iran, 2009.
- [14] D. Yazdani, Adel Nadjaran and M. R. Meybodi, "Fuzzy Adaptive Artificial Fish Swarm Algorithm", in 23th international conference on artificial intelligence, Adelaide, Australia, 2010.
- [15] D. Yazdani, S. Golyari and M. R. Meybodi, "A New Hybrid Algorithm for Optimization Based on Artificial Fish Swarm Algorithm and Cellular Learning Automata", in 5th International Conference on Telecommunication (IST2010), Tehran, Iran, 2010.
- [16] D. Yazdani and M. R. Meybodi, "AFSA-LA: A New Model for Optimization", in 15th Conference of Computer Society of Iran (CSICC2010), Tehran, Iran, 2010.
- [17] A. A. A. Esmin, D. L. Pereira and F. Araujo, "Study of Different Approach to Clustering Data by Using the Particle Swarm Optimization Algorithm", in IEEE Congress on Evolutionary Computation, pp. 1817-1822, Hong Kong, June 2008.
- [18] D. W. van der Merwe and A. P. Engelbrecht, "Data Clustering Using Particle Swarm Optimization", in the 2003 Congress on Evolutionary Computation, Vol. 1, pp. 215-220, December 2003.
- [19] <http://archive.ics.uci.edu/ml/>
- [20] Y. T. Kao, E. Zahara and I. W. Kao, "A Hibridized Approach to Data Clustering", in Elsevier Journal on Expert System with Applications, pp. 1754-1762, 2008.
- [1] C. F. Tsai, H. C. Chang and C. W. Tsai, "A New Data Clustering Approach for Data Mining in Large Databases", in Proc. Of Parallel Architectures, Algorithms and Networks, Makati City, Metro Manila, 2002.
- [2] M. Kumar, S. Verma and P. P. Sigah, "Data Clustering in Sensor Networks Using ART", in 4th International Conference on Wireless Communication and Sensor Networks, Allahabad, India, 2008.
- [3] T. Wang and Z. Yang, "A Location-Aware-Based Data Clustering Algorithm in Wireless Sensor Networks", in 11th IEEE Singapore International Conference on Communication Systems, Guangzhou, 2008.
- [4] A. K. C. Wong and G. C. L. Li, "Simultaneous Pattern and Data Clustering for Pattern Cluster Analysis", IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering, Vol. 20, PP. 911-923, Los Angeles, USA, 2008.
- [5] Y. Kao and S. Y. Lee, "Combining K-means and Particle Swarm Optimization for Dynamic Data Clustering Problems", in IEEE International Conference on Intelligent Computing and Intelligent Systems, Shanghai, China, 2009.
- [6] D. Malyszko and S. T. Wierzchon, "Standard and Genetic K-means Clustering Techniques in Image Segmentation", in 6th International Conference on Computer Information Systems and Industrial Management Applications, Minneapolis, 2007.
- [7] B. Abolhassani and J. E. Salt, "A Simplex K-means Algorithm for Radio-Port Placement in Cellular Networks", in Canadian Conference on Electrical and Computer Engineering, Saskatoon, 2005.
- [8] T. W. Chen and S. Y. Chien, "Bandwidth Adaptive Hardware Architecture of K-Means Clustering for Video Analysis", IEEE Transactions on VLSI Systems, pp. 1-10, 2009.

زیر نویس‌ها

¹ Artificial Fish Swarm Algorithm